

ĐÁNH GIÁ CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC TẠI THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH: THỰC TRẠNG VÀ ĐỀ XUẤT

ThS. LÊ HỒNG SƠN

1. Đánh giá chất lượng giáo dục là một nội dung quan trọng trong các yếu tố cấu thành các hoạt động giáo dục toàn diện ở nhà trường phổ thông: Giáo dục đạo đức, giáo dục trí tuệ, giáo dục thẩm mỹ, giáo dục thể chất, giáo dục lao động và hướng nghiệp. Đánh giá liên quan mật thiết tới các thành tố như mục tiêu giáo dục, nội dung giáo dục, phương pháp và phương tiện giáo dục, môi trường giáo dục.

Trong quá trình giáo dục, đánh giá có ý nghĩa xác nhận mức độ chất lượng giáo dục đạt được, đối chiếu với mục tiêu giáo dục, đồng thời có ý nghĩa thu hoạch sau quá trình hoạt động của một cơ sở giáo dục của người quản lý hoặc của người dạy, người học. Tuy nhiên, quan trọng hơn là ý nghĩa định hướng, thúc đẩy, điều chỉnh các hoạt động giáo dục.

Khoa học về đánh giá đã rất quan tâm đến 3 yếu tố của việc đánh giá, đó là: chuẩn đánh giá, phương thức đánh giá và người đánh giá. Đặc biệt, đánh giá về chất lượng giáo dục là một hoạt động cần có cơ sở khoa học nghiêm túc vì đó là đánh giá con người, theo mục tiêu giáo dục toàn diện, trong môi trường giáo dục rất đa dạng. Quản lý việc đánh giá chất lượng giáo dục cần hết sức lưu ý đến 3 yếu tố và đặc điểm nói trên.

2. Để tránh tình trạng hiểu biết về quản lý đánh giá chất lượng giáo dục một cách phiến diện, người quản lý cần hiểu một cách đầy đủ nội dung, ý nghĩa của các thuật ngữ khoa học.

- Chất lượng giáo dục là một khái niệm có rất nhiều định nghĩa, vì có nhiều cách tiếp cận khác nhau đối với thuật ngữ này. Ở đây chúng tôi chỉ nêu cách tiếp cận từ mục tiêu giáo dục. Chất lượng là sự phù hợp với mục tiêu giáo dục (hiểu theo nghĩa mức độ đạt được mục tiêu). Trước đây, khi nói tới đánh giá chất lượng giáo dục, chúng ta thường chỉ tập trung vào việc đánh giá mức độ đạt được đối với các đầu ra được quy định trong mục tiêu (tốt nhất là trong trường hợp mục tiêu được cụ thể hóa, quan sát được và lượng hóa được). Tuy nhiên theo nhiều công trình nghiên cứu, thì khi đánh giá chất lượng giáo dục cần:

• Đánh giá chất lượng đầu vào (bao gồm các yếu tố có ý nghĩa tác động trực tiếp và tích cực tới chất lượng giáo dục: đội ngũ thầy giáo, nội dung giáo dục, cơ sở vật chất và phương tiện giáo dục, môi trường giáo dục...);

• Đánh giá chất lượng quá trình giáo dục (các hoạt động giáo dục trong và ngoài nhà trường, bao gồm cả những hoạt động liên kết giáo dục giữa nhà trường, gia đình và xã hội, những hoạt động nội và

ngoại khóa do người quản lý, người giáo viên, các thành viên khác của nhà trường cũng như đội ngũ học sinh thực hiện,...);

• Đánh giá chất lượng đầu ra.

- Đánh giá là một khâu tất yếu trong hoạt động của con người. Đánh giá có các chức năng chủ yếu là: chẩn đoán, xác nhận và cải tiến. Đó là một quá trình thu thập và xử lý thông tin từ nhiều nguồn liên quan trực tiếp tới đối tượng cần đánh giá theo những phương pháp riêng, đảm bảo các nguyên tắc và quy trình chung nhằm đưa ra các phán xét, các kiến nghị cải tiến hoạt động để đạt chất lượng cao hơn. Nói chung, để tiến hành đánh giá một sự việc, một hiện tượng,... cần:

• Xác định rõ mục đích đánh giá, đối tượng để đánh giá (đánh giá cái gì, ai,... nhằm đạt được mục đích gì);

• Xác định cụ thể nội dung cần đánh giá để đạt được mục đích trên;

• Xác định phương pháp đánh giá phù hợp cùng các phương tiện cần thiết;

• Xây dựng các bộ công cụ thích hợp;

• Xác định các kỹ thuật xử lý thông tin cần thiết khi tiến hành các phương pháp trên đối với các nội dung đánh giá đã định thông qua các bộ công cụ;

• Xử lý và rút ra các kết luận theo chức năng đã nêu. Các thông tin phản hồi trong những kết luận này đặc biệt có ích cho người quản lý, người dạy và người học.

Đánh giá chất lượng giáo dục nói chung cũng tuân theo quy trình trên, tất nhiên cần phải có sự thực hiện linh hoạt cho phù hợp với những đặc trưng của đối tượng giáo dục và hoạt động giáo dục.

- Quản lý chất lượng giáo dục:

Một trong những yêu cầu quan trọng nhất của quản lý giáo dục là quản lý chất lượng giáo dục. Xu thế ngày nay là việc quản lý trường học sẽ chuyển dần từ quản lý mang nhiều yếu tố hành chính sang quản lý chất lượng. Chất lượng giáo dục phải là mục tiêu cao nhất của hoạt động quản lý nhà trường. Hoạt động quản lý chất lượng giáo dục phải là quản lý chất lượng đầu vào, quản lý chất lượng quá trình, quản lý chất lượng đầu ra. Toàn bộ hoạt động quản lý theo tinh thần trên cần được thể hiện một cách rõ ràng, tập trung trong toàn bộ quá trình quản lý: lập kế hoạch, tổ chức và chỉ đạo thực hiện kế hoạch, kiểm tra việc thực hiện. Cùng với quá trình đó là quá trình đánh giá được thực hiện thường xuyên và đan xen. Điều đó thể hiện tính quá trình của hoạt động đánh giá mà người quản lý nên nhận thức một cách đầy đủ.

Trong thời gian qua, giáo dục và đào tạo TP. Hồ Chí Minh với một hệ thống tổ chức quản lý chỉ đạo tương đối đồng bộ, đã rất tích cực và quyết tâm đổi mới một cách toàn diện các hoạt động trong nhà trường, trong đó có đánh giá chất lượng giáo dục. Tuy nhiên, đánh giá chất lượng giáo dục toàn diện là một công việc hết sức khó khăn, ngay cả đối với những lĩnh vực đánh giá đã có truyền thống ở Việt Nam là đánh giá kết quả học tập và đánh giá hạnh kiểm.

3. Đánh giá chất lượng giáo dục trong nhà trường phổ thông ở TP. Hồ Chí Minh từ nhiều năm qua về kết quả học tập chủ yếu vẫn sử dụng các hình thức kiểm tra miệng và viết; giáo viên chủ nhiệm kết hợp với một số giáo viên khác cùng với các tổ chức đoàn thể cho điểm hạnh kiểm trên cơ sở tự đánh giá của học sinh. Mức độ đạt được của giáo dục thể chất, giáo dục thẩm mỹ được đánh giá qua kết quả của các môn học: Thể dục, Mĩ thuật, Âm nhạc. Tương tự, mức độ đạt được chất lượng giáo dục lao động hướng nghiệp cũng được xem xét qua chứng chỉ học nghề mà học sinh đạt được cuối mỗi cấp trung học.

Đây là phương thức đánh giá mang tính truyền thống, vẫn có tác dụng để xem xét chất lượng đạt được của các mặt giáo dục, tuy nhiên cho đến nay nó đã bộc lộ nhiều điều bất cập, chẳng hạn:

- Chỉ đánh giá được từng môn học, chưa đánh giá được theo các tiêu chí của mục tiêu đào tạo;

- Chuẩn đánh giá về khía cạnh nhân cách (hạnh kiểm) có để ra, nhưng sự chuẩn bị cho người thực hiện (giáo viên) chưa đầy đủ, rõ ràng và thống nhất (kết quả đánh giá đang còn bị phụ thuộc nhiều vào cảm tính, chủ quan của người đánh giá);

- Phương thức đánh giá chất lượng giáo dục còn nặng nề, phiền diện, chủ yếu dựa vào thi cử, chưa phát huy tốt vai trò giáo dục của từng giáo viên trong việc góp phần hình thành nhân cách học sinh qua bộ môn, qua quá trình giảng dạy, hướng dẫn học sinh học tập mà chỉ đối phó với thi cử.

Một điểm cần hết sức lưu ý là mối quan hệ giữa đánh giá chất lượng giáo dục với đánh giá thi đua. Tính khách quan của đánh giá chất lượng giáo dục đã bị ảnh hưởng nhiều trong mối quan hệ giữa hai loại đánh giá trên.

Nhận thức cũng như hiểu biết của cán bộ quản lý giáo dục, giáo viên về quản lý đánh giá chất lượng giáo dục còn nhiều hạn chế. Những xu hướng và quan niệm tiên tiến, các cách thức quản lý hiện đại đối với chất lượng giáo dục còn xa lạ đối với những đối tượng nói trên.

Trong 2 năm gần đây, sau thời gian thử nghiệm, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã chính thức ban hành chủ trương và những biện pháp kiểm định chất lượng giáo dục trong nhà trường trên cả hai phương diện "đánh giá trong và đánh giá ngoài". Sở Giáo dục và

Đào tạo TP. Hồ Chí Minh là địa phương được Bộ chọn tham gia thử nghiệm và là đơn vị tích cực triển khai chủ trương trên. Sau khi tập huấn và triển khai thí điểm một số đơn vị trong năm 2009 – 2010, năm học 2010 – 2011 Sở GD &ĐT TP. Hồ Chí Minh đã tiến hành sơ kết theo từng cụm trường tham gia thí điểm.

Qua một năm thực hiện kiểm định chất lượng giáo dục cán bộ quản lý, giáo viên nhận thức được mục đích yêu cầu và kĩ thuật thực hiện; xác định được tiêu chí, chuẩn mực để tự giác có kế hoạch phấn đấu rèn luyện nhằm nâng cao chất lượng hoạt động của mình và của toàn đơn vị. Mặt khác, tạo được sự thống nhất tương đối về chuẩn mực giữa người đánh giá và người được đánh giá, đồng thời chia sẻ kinh nghiệm nâng cao chất lượng giáo dục của nhà trường giữa các đơn vị, thông qua hệ thống giá trị chung.

Tuy vậy, yêu cầu cơ bản đánh giá chất lượng giáo dục theo tiêu chí mục tiêu toàn diện vẫn đang còn là vấn đề có nhiều khó khăn; năng lực đánh giá của cán bộ quản lý và giáo viên chưa thể hiện rõ tính chuyên nghiệp phù hợp với quan điểm giáo dục hiện đại. Cơ chế đánh giá, phân cấp đánh giá vẫn đang còn thể hiện sự lúng túng, thiếu những cơ sở khoa học cần thiết.

4. Từ những cơ sở lí luận đã nêu và thực trạng trên, để hoạt động quản lý đánh giá chất lượng giáo dục tại TP. Hồ Chí Minh phát huy tác dụng về mặt vĩ mô, xin có mấy đề xuất:

- Đổi mới tư duy về đánh giá chất lượng giáo dục, minh định lại hệ thống giá trị học vấn qua bằng cấp.

Từ một phương diện nào đó thì đánh giá chất lượng giáo dục chủ yếu là để công nhận giá trị sản phẩm xã hội mà nhà trường đào tạo ra, cấp quản lý phải đánh giá cho được chất lượng sản phẩm ấy của từng đơn vị, cá nhân.

Giá trị học vấn, bằng cấp phải gắn liền với giá trị sử dụng của xã hội và mục tiêu đào tạo của nhà trường, không được xa rời thực tiễn, mang nặng tính khoa bảng như hiện nay. Từ quan điểm và mục tiêu đánh giá chất lượng giáo dục nói trên, điều quan trọng là phải xây dựng một hệ thống tiêu chí phù hợp, khả thi và hiệu quả; không nên quá lệ thuộc vào truyền thống, vào thi cử, và cũng không nên đưa ra những tiêu chí nặng tính lí thuyết, khó thực hiện trong thực tế.

- Phân cấp, tổ chức đánh giá chất lượng giáo dục một cách khoa học.

Như trên đã đề cập, trong đánh giá chất lượng giáo dục, quan trọng nhất là đánh giá học sinh, đánh giá cái sản phẩm mà quá trình giáo dục đã đào tạo được. Như vậy, công việc đánh giá học sinh chủ yếu là của giáo viên và nhà trường, cấp quản lý là người thẩm định và dùng quyền lực quản lý nhà nước để uốn nắn những lệch lạc, để cao tính trung thực trong nhà trường và trong xã hội.

(Xem tiếp trang 64)